

URTX

EL CONSISTORI MUNICIPAL DE TÀRREGA
DURANT LA GUERRA DEL FRANCÈS (1808-1814)

Eduard Puig Bordera

EL CONSISTORI MUNICIPAL DE TÀRREGA DURANT LA GUERRA DEL FRANCÈS (1808-1814)

Abstract

El presente artículo analiza, sintéticamente, la actuación de la corporación municipal de Tàrrega durante la Guerra de la Independencia (1808-1814), así como la composición de sus miembros, señalando las diferencias con el consistorio anterior a 1808. También se profundiza en la personalidad de algunos de ellos, que nos servirán de ejemplo. Concretamente, la de Ramon Maria de Jover, joven jurista perteneciente a una antigua familia de hombres de leyes de la villa y la del tendero de paños y comerciante Joan Torné, representante de un grupo social emergente ligado al mundo de los negocios.

This article analyzes synthetically the performance of the municipal corporation of Tàrrega during the Peninsular War (1808-1814), and the composition of its members, indicating the differences with the council before 1808. It also delves into the personalities of some of them, who will serve as an example. Specifically, Ramon Maria de Jover, young lawyer belonging to an ancient family of town lawyers and the merchant Joan Torné representing an emerging social group linked to the world of business.

Paraules clau

Guerra del Francès, Tàrrega, Urgell, consistori, poder local, grups socials, Ramon Maria de Jover, Joan Torné.

¹Com ja és sabut, l'entrada dels exèrcits de l'emperador del francesos Napoleó Bonaparte al regne d'Espanya, amb el beneplàcit de les autoritats locals, féu evident la ineptitud de les velles institucions borbòniques i de la monarquia encapçalada per Carles IV. El fet trasbalsà profundament la societat de l'Antic Règim i representà un període de transició de l'Edat Moderna cap a la Contemporània.

Darrerament, dins el camp de la historiografia s'han impulsat un seguit d'iniciatives, des de diversos àmbits, per tal d'estimular l'elaboració d'estudis relacionats amb aquest conflicte armat que enfrontà els espanyols resistents als ocupants francesos, anomenat Guerra del Francès (a Catalunya) o Guerra de la Independència (1808-1814).²

Aprofitant aquest context i la voluntat de la revista *Urtx* d'incentivar la recerca sobre aquest conflicte a nivell de les nostres comarques, el present estudi pretén fer una breu aportació per tal de millorar el coneixement de l'actuació de la corporació municipal a la, aleshores, vila de Tàrraga. Per dur a terme aquest objectiu, analitzarem la composició de l'ajuntament o junta local municipal,³ comparant-la amb el consistori borbònic anterior a 1808, i en subratllarem els principals punts d'actuació, així com la

personalitat d'alguns dels seus membres. El més destacat fou el doctor en drets Ramon Maria de Jover, fill d'una notable família d'homes de lleis que, sens dubte, esdevingué un dels personatges més singulars del període en l'àmbit targarí i urgellenc, exercint de síndic, regidor degà i oficial del batalló de la vila, entre altres càrrecs. Però també centrarem la nostra atenció en Joan Torné, comerciant i botiguer de teles originari de Balaguer que s'havia establert a Tàrraga als inicis de la dècada de 1780, el qual durant la guerra fou elegit síndic personer el 1808 i més endavant prohomi i regidor fins al 1814.

Tàrraga el 1808

Durant la segona meitat del segle XVIII, la població de la capital de l'Urgell havia crescut de forma notable i a l'entorn de 1800 ja havia assolit la xifra de 4.000 habitants. Aquesta xifra pot semblar migrada als nostres ulls, però per les característiques econòmiques, socials i demogràfiques de l'època era una població important en l'àmbit comarcal.

L'economia targarina era notablement ruralitzada i depenia de forma considerable dels cicles agraris. No és estrany, doncs, que fos Tàrraga la població que marcava els preus del cereal per a tota la plana urgellenca, de

¹ Aquest article s'emmarca en la recerca duta a terme pel Grup d'Estudi de les Institucions i de la Societat a la Catalunya Moderna (segles XVI-XIX), Grup de Recerca Consolidat, 2009 SGR 00318, i pel projecte La Formació del Estado Borbónico (1700-1746), Ministerio de Educación y Ciencia, HAR2008-03291/HIST.

² Entre altres: L.M. DE PUIG (2008), *Acte de Commemoració del Bicentenari de l'inici de la Guerra del Francès*, Conferència, Saló de Cent de l'Ajuntament de Barcelona; M. RAMISA (2008), *Polítics i militars a la Guerra del Francès (1808-1814)*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, Diputació de Lleida; AUTORS DIVERSOS (2007), *Actes del Congrés Ocupació i Resistència a la Guerra del Francès, 1808-1814: 5-7 octubre 2005*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, Departament de la Vicepresidència / Museu d'Història de Catalunya; A. MOLINER I PRADA (2007), *Catalunya contra Napoleó: la Guerra del Francès (1808-1814)*, Lleida, Pagès; C. ESDAILE (2004), *La Guerra de la Independència: una nueva historia*, Barcelona, Crítica.

la qual n'era el principal mercat. Hem de tenir en compte que l'Urgell de l'època presentava una agricultura de secà que depenia de forma extrema dels fenòmens climatològics, motiu pel qual la producció era molt irregular i les freqüents sequeres podien causar estralls en la subsistència de la població. Aquesta economia de base rural pobra no impedia, però, que Tàrraga i alguna altra vila com Verdú o Bellpuig exercissin de pol d'atracció d'altres activitats econòmiques (com la celebració de fires i mercats de forma regular) i disposés d'una certa diversitat d'oficis.

Tàrraga es trobava situada en un encreuament de camins, fet que facilitava l'activitat comercial de la vila,⁴ que durant el segle XVIII s'anà incrementant. Per aquest motiu es consolidà un grup de comerciants pròspers que va començar a desenvolupar un cert paper en la vida pública del municipi. De mica en mica, aquests comerciants van anar agafant protagonisme al costat dels tradicionals grups dirigents formats per la petita noblesa local, els professionals liberals (especialment, juristes) i alguns pagesos propietaris benestants.

A banda d'aquests sectors més o menys acomodats, hi havia el gruix de la població targarina, formada per pagesos de diversos nivells, menestrals i un important nombre de jornalers amb molt poca terra que havien de treballar per als propietaris més importants per tal de complementar l'economia familiar.

Des del punt de vista cultural, el fet potser més destacat havia estat la creació de la primera Societat Econòmica d'Amics del País del Principat, el 1777, que va suposar un intent modernitzador de Tàrraga i l'Urgell. Es va intentar afavorir l'educació procurant el manteniment de mestres (fins i tot durant tota la Guerra del Francès), la millora dels oficis, etc. Però la major aposta de la Societat va ésser la construcció del Canal d'Urgell, tot i que, de moment, no va ser portada a terme per la feblesa econòmica i la conjuntura política adversa, que s'empitjorà amb la guerra de 1808.⁵

El consistori targarí abans de la guerra

Com és sabut, l'estructura municipal vigent fins a 1808 tenia el seu origen en el Decret de Nova Planta promulgat per Felip V després de la Guerra de Successió. Aquest model borbònic continuà fins a l'època que ens ocupa sense massa canvis. Només s'hi afegiren algunes modificacions, com la introducció, el 1766, del diputat del comú i del síndic personer, després de les alteracions produïdes a causa del Moti d'Esquilache.⁶

Si ens fixem en l'ajuntament anterior a la guerra i deixant de banda l'alcalde major, sovint absent, podem observar una presència numèricament important de doctors en els llocs que no són de regidor i una absència de la noblesa tradicional en tots els càrrecs, que s'allargarà durant tot el conflicte.

No deixa de ser curiós que els prohoms més rics de la població no formessin part de l'ajuntament, si bé és cert que en moments puntuals hi van col·laborar de forma notable. Tampoc no hi ha presència de botiguers i comerciants, els quals van tenir un paper molt destacat durant la guerra, juntament amb els professionals liberals. Aquest factor podria explicar-se per la tendència política més liberal d'aquests sectors, sovint més dinàmics i emprenedors, que veien el govern anterior com el responsable de l'endarreriment del país. La conjuntura excepcional que representava la guerra els va permetre un millor accés al poder municipal. En canvi, l'ajuntament anterior a l'esclat del conflicte mostra un percentatge important de pagesos, fet imputable, potser, al caire eminentment rural de la població i al caràcter conservador d'aquest grup social.

Dels inicis del conflicte a la caiguda de Lleida

La majoria dels membres de l'ajuntament borbònic continuaren exercint el càrrec després del maig de 1808, en els primers temps de la confrontació, quan encara no s'havien fet notar els efectes de la guerra en el territori de l'Urgell. De seguida, però, es crearen les juntes corregimentals i

³ A partir de 1808, es constituïren les juntes de defensa locals arreu dels municipis catalans, tot i que, sovint, es van continuar anomenant ajuntaments i funcionant de forma semblant als consistoris borbònics. Els individus, però, van anar canviant.

⁴ Especialment, el de productes agraris com el cereal o la vinya. Precisament, el fet de ser el «graner» de l'Urgell va fer que fos un objectiu important tant dels francesos com dels espanyols al llarg de la guerra.

⁵ J.M. SEGARRA I MALLA (2005), *Història de Tàrraga amb els seus costums i tradicions, III, segles XVIII-XX*, Tàrraga, Ajuntament de Tàrraga. Especialment, el capítol dedicat a la Guerra del Francès.

⁶ Per a més informació sobre el funcionament del règim municipal borbònic a Catalunya, veure: J.M. TORRAS I RIBÉ (2003), *Los mecanismos del Poder: los ayuntamientos catalanes durante el siglo XVIII*, Barcelona, Crítica.

Tàrrega entrà a formar part de la de Lleida, ja que pertanyia al seu corregiment. De la mateixa manera, els antics ajuntaments borbònics passaren a organitzar-se en juntes de defensa locals.

Aviat, però, es constituí la Junta Suprema del Principat de Catalunya, la qual ordenà noves ternes per a l'extracció d'individus que passarien a ocupar llocs de responsabilitat municipal. El maig de 1808, foren elegits Joan Torné com a síndic personer i Pau Antoni Fontanet com a diputat. A finals del mateix any, es proposaren tres nous regidors per al trienni 1809-1811: Josep Antoni Isanda, Antoni Vidal i Josep Roca. Joan Torné renuncià al càrrec a mitjan 1809 al·legant que ja havia complert l'any mínim de mandat i que en el seu moment havia assumit el seu deure tot i no desitjar el lloc. Això no agradà massa a la resta de membres del govern local, però fou acceptat.⁷

De mica en mica, diversos regidors, diputats i síndics personers, al·legant malaltia o que havia finit el seu mandat, anaren abandonant els seus llocs i foren substituïts per nous individus. Hem de tenir en compte que en aquells temps difícils assumir un càrrec públic demanava sacrificis notables, ja que, per exemple, s'havien d'exigir contribucions de guerra als vilatans, que com més avançava la guerra més s'empobrien, o preparar les lleves, entre altres accions poc agradables i, sobretot, força impopulars entre els targarins. Potser per això diverses famílies notables del municipi no eren massa proclius a acceptar oficis al consistori. Fet que no va evitar que algunes d'elles enviessin fills a combatre.

Ja el maig de 1809, i tenint en compte la continuada absència de l'alcalde major, es va decidir elegir una persona de prestigi que fes d'assessor al regent de la vara (el substitut de l'alcalde major), que normalment era el regidor degà o un altre. L'elecció recaigué en Bonaventura de Sobies i de Boatella, cavaller i advocat d'antiga nissaga targarina i de considerable riquesa. Aquest, però, escrigué a l'ajuntament per tal de declinar l'oferta, al·legant «*achaques*» i la recent mort de la seva esposa.⁸ Així, persistia la voluntat, entre els més rics, d'evitar els llocs de responsabilitat municipal.

L'estabilitat en el govern targarí, però, no perdurà, ja que alguns dels habitants amb possibilitats de formar part del consistori al·legaven malaltia o marxaven de la població si eren proposats en les ternes per a algun càrrec. D'altra banda, les baixes per malaltia, tant si era real com fictícia, augmentaven entre els que ja en formaven part. Així, doncs, la majoria de consistorials que ho eren al 1808 ja no els trobem a finals de 1809.⁹

Aquests canvis dins la junta local de la vila ocasionaren un incident quan el regidor Marià Torres, el juliol de 1809, acusà el nou síndic personer, Josep Oller (en substitució de Torné), i els dos diputats, Bonaventura de Viala i Pau Antoni Fontanet, d'haver utilitzat la seva posició per lucrar-se indegudament aprofitant arrendaments municipals (com el del pa), arreglant-ne els preus segons la seva conveniència. L'ajuntament criticà durament les afirmacions de Torres, les negà, qualificant-les de «*baxa osadía*» i va sentenciar que les «*voces esparcidas entre la gente baxa por el referido regidor pueden exponer al síndico personero y, tal vez, al ayuntamiento todo, a unas fatales consecuencias en los presentes tiempos*». Finalment, els membres de la corporació municipal escrivien a les autoritats superiors que «*considerando los cuerpos exponentes que la baxa condición del regidor Torres se priva al público de que le tenga por magistrado a que le elevó la disparatada insaculación, y que los excesos del predicho regidor denigran el honor de todos los miembros infrascritos, y los expone a fatales resultados*».¹⁰

Malgrat això, el setembre de 1809 es van reunir a Tàrrega representants de diverses poblacions veïnes de l'Urgell i van elegir un representant per anar al monestir de Poblet, on, en aquell moment, residia la Junta Superior del Principat, que s'anava movent pel territori fugint dels invasors. L'elegit per representar els interessos urgellencs fou el prohoms i notari targarí Bonaventura de Viala.

Una altra de les accions que s'emprengueren el 1809 fou la creació d'un batalló de la vila, que havia estat requerit per les autoritats militars, al capdavant de les quals hi havia el capità general Joan Miquel de Vives. Aquest militar havia fet una proclama patriòtica el 31 d'octubre de 1808,

⁷ ACUR (Arxiu Comarcal de l'Urgell), FMT (Fons Municipal de Tàrrega), *Llibre de registre 1809*, carta del 9 de maig de 1809.

⁸ ACUR, FMT, *Llibre de registre 1809*, carta del 27 d'agost de 1809.

⁹ Fins i tot, el regidor degà, que, a més, era el regent de la vara per l'absència permanent de l'antic alcalde major (un militar forani).

¹⁰ ACUR, FMT, *Llibre de registre 1809*, carta de l'ajuntament del 26 de juliol de 1809.

que s'havia enviat a les diverses poblacions catalanes i que instava a empunyar les armes «*hasta que todo el reino se vea libre de los franceses*».¹¹ Aquesta fou seguida d'altres proclames en els mesos següents. A Tàrrega s'havien de posar en peu de guerra prop de 200 efectius, i per tal de dur a terme aquest objectiu es formaren lleves dels homes compresos entre els 16 i els 40 anys aproximadament.

Efectivament, el batalló de Tàrrega va sortir en direcció a Vic, organitzat en quatre companyies manades pel comandant dels sometents Ramon Maria de Jover, i s'uní als combatents del corregiment de Cervera per fer front als invasors. Jover escrigué a la junta local targarina informant de la situació del batalló, força galdosa en general. Alhora, els francesos procuraven difondre notícies sobre la seva superioritat militar per tal de fer desistir de la persistència de la lluita armada contra ells. Les queixes sobre el mal estat del sometent targarí, a causa, sobretot, de les poques armes de què disposava, es feren evidents.¹²

A Tàrrega, les pressions de la Junta lleidatana i de les autoritats catalanes anaren en augment, ja que els francesos avançaven de forma alarmant. Així, s'ordenà a la junta local una contribució monetària de 1.776 lliures, 16 sous i 8 diners, entre una llista de 88 noms que representaven els caps de casa més rics, qualificats de «*puddientes*». A més, la vila hagué de mantenir i curar els soldats que li arribaven i les seves cavalleries. Els abusos de la tropa (sobretot, miquelets) que passava per la població foren constants, tot i les queixes de les autoritats locals.

La situació s'agreujà encara més quan l'exèrcit francès, que fins aquell moment havia fet diverses ràtzies a l'Urgell, decidí assetjar la plaça de Lleida, avançant des de Barbastre. Tàrrega es trobava en una zona vulnerable i que seria fàcilment conquerida per l'enemic. En aquesta situació, s'ordenà la requisita de les joies de les esglésies que no fossin imprescindibles per al culte (fet que incomodà una població tan religiosa com era la de la Tàrrega de l'Antic Règim), que s'enviessin tots els homes disponibles de la vila cap a Lleida i que tots els habitants de la població, sense distinció, declarassin tot el gra i la palla que tenien.

De la caiguda de Lleida (1810) fins a la fi de la guerra

Els intents de defensar la capital de les terres de ponent foren inútils i la ciutat acabà claudicant davant la força dels exèrcits napoleònics, que l'assetjaren amb contundència el maig de 1810. La caiguda de Lleida va ser precedida per la conquesta de Balaguer a l'abril. A partir d'aquell moment, les exigències de tot tipus, especialment de queviures, s'incrementaren. El municipi targarí va tornar a fer noves lleves el març de 1810 i els anomenats «*vagos i maleantes*» també foren enviats a Lleida per a lluitar.¹³

En els mesos anteriors a la caiguda de Lleida, la vila de Tàrrega es va veure col·lapsada per la massiva quantitat de tropes que arribaren a la plana de l'Urgell, les quals consumiren de forma alarmant els ja migrats recursos de la població. Els militars no dubtaren a servir-se d'amenaques personals als regidors i altres membres del consistori municipal o a les seves famílies.

Aquesta situació i la imminent arribada de l'exèrcit francès van produir la fugida de part de la població, especialment la més acomodada, entra la qual es pot observar un veritable estat de pànic. Les famílies benestants deixaven les seves propietats en mans dels seus masovers o mitgers i marxaven cap a la muntanya o altres zones que consideraven més segures perquè encara no hi havia arribat la guerra.

Diversos membres del govern municipal, l'abril de 1810, amb la imminent arribada de l'exèrcit francès a la població, també fugiren per por a les represàlies. El 21 d'abril, els francesos van entrar a Tàrrega amb el general Suchet al capdavant i van arrebregar tot el que van poder, per dirigir-se, a continuació, a reforçar el setge de Lleida, que va ser conquerida i saquejada els dies 14 i 15 de maig. D'aquesta manera, quan el governador de Cervera (que després de la caiguda de Lleida volia assolir autoritat sobre l'Urgell) reclamà gra a Tàrrega, només van acudir a la convocatòria el polèmic regidor sisè Marià Torres, Ramon Nonat de Jover (pare del Ramon Maria) i Francesc de Perraló, cavaller targarí. Els dos últims, tot i que no formaven part del govern, hi assistiren com a prohoms de la localitat.¹⁴

¹¹ ACUR, FMT, *Llibre de registre 1809*, proclama del capità general del 31 d'octubre de 1809.

¹² J.M. SEGARRA I MALLA (2005), *Història de Tàrrega amb els seus costums i tradicions, III, segles XVIII-XX*, Tàrrega, Ajuntament de Tàrrega, p. 61-62.

¹³ ACUR, FMT, *Llibre de registre 1810*, actes del març de 1810.

¹⁴ ACUR, FMT, *Llibre de registre 1810*, acta del 5 de maig de 1810.

El 6 de maig, la junta local targarina es queixava de les exigències del governador militar de Cervera, Benito Losada, que els requeria abastiments per a les seves tropes (300 quarteres de blat i 200 d'ordi). Segons els membres de la corporació municipal de la capital de l'Urgell, les amenaces que els proferí el governador cerverí provocaren que, «a fin de librar-se de los estilados atropellamientos de este corregidor», marxessin de la vila, obligats a «expatriarse profugos». El comandant de les tropes de Cervera es presentà amb 20 soldats de cavalleria i 40 d'infanteria a la casa del comú, empresonant el regidor Marià Torres (l'únic que hi quedava) en qualitat d'ostatge, fins que fossin satisfetes les seves demandes. Els soldats, sabre en mà, «obligan a que se les entregue el pan y cuanto se les antoja sin manifestar otro pasaporte que la fuerza». Finalment, els regidors targarins demanaven a les autoritats militars competents (capità general) que frenessin aquests abusos.¹⁵ Queda clar, doncs, que no eren només els militars francesos els que cometien greus abusos sobre la població autòctona, sinó que els espanyols també ho feien. Amb l'agreujant que, a l'hora de plantar cara als enemics, eren incapaços de derrotar-los al camp de batalla, fet que minava la moral de la població indefensa.

Davant aquests trasbalsos, el 12 d'agost de 1810 Ramon Maria de Jover va ser nomenat regidor tercer i, el 19 del mateix mes, es rebieren instruccions per tal que els mateixos consistorials nomenessin nous regidors per ordre de les autoritats del Principat. Josep Alçamora i Ramon Maria de Jover proposaren en el ple que es nomenessin per al lloc de regidor degà Marià Terés o Joan Torné (assentint la resta). I per a regidor quart Vicent Gener Roca o Tomàs Gabriel. S'exposà, però, que Marià Terés s'havia d'incloure, per qüestions d'edat, en el proper alistament que s'havia de dur a terme i que, per tant, no podria exercir el càrrec. El 21 d'agost, l'alcalde major Josep Anglasell es retirà al·legant «achaques» i confià la regència a Ramon Maria de Jover, tot i no ser aquest el regidor degà.¹⁶

De moment, sembla que els nomenament no es feren efectius, segurament per causes imputables a la guerra i els perills constants. A partir de la segona meitat de 1810, les de-

Setge de Lleida el 1810.
<http://www.voluntariosdearagon.com/?p=1365>
 (consultat el febrer de 2010).

mandes de francesos i espanyols foren continuades, les ràtzies, saquejos, amenaces i assassinats foren freqüents als entorns de la vila, i els camins eren cada cop més insegurs. Aquests esdeveniments van paraitzar els relleus municipals un temps. També és a partir d'aquest moment que en les sessions celebrades a les cases del comú de la vila hi van començar a assistir prohoms destacats, que, tot i no exercir cap càrrec, eren present als plens municipals. Davant d'una crisi d'aquelles magnituds, els caps de casa importants feien sentir les seves opinions al consistori com a mesura de suport al govern de la població en unes circumstàncies tan inusuals.

Davant les demandes constants per part dels exèrcits napoleònics, s'acordà, el 6 de setembre, que es demanés a les persones que havien fugit de la vila (sobretot a les més benestants) que tornessin, sota la pena, imposada pels militars francesos, de saquejar les seves hisendes i amenaçar els seus parents que romanien a la població. Així fou com molts notables van tornar a la vila.¹⁷

El 24 de setembre de 1810, els militars francesos van exigir 2.000 quarteres de blat i 23.000 lliures en diners «por el derecho de conquista». Per tal de complir amb aquestes demandes, la junta local targarina va encarregar a alguns prohoms de la localitat la missió de fer el repartiment i recaptació de les quantitats exigides. Els elegits van ser Pau Antoni Fontanet, Antoni Castellana, Joan Torné, Antoni Vidal, Joan Minguell i Josep Antoni Isanda. Tots acceptaren aquesta responsabilitat.

¹⁵ ACUR, FMT, *Llibre de registre 1810*, carta del 6 de maig de 1810 a l'alcalde major de Tàrraga Josep Anglasell, que es trobava a Solsona. Aquest contestà el 28 de maig dient que es queixaria de l'assumpte a la Junta Superior de Catalunya.

¹⁶ ACUR, FMT, *Llibre de registre 1810*, actes d'agost de 1810.

¹⁷ ACUR, FMT, *Llibre de registre 1810*, acta del 6 de setembre de 1810.

Les paraules del regidor regent Ramon Maria de Jover en el ple municipal del 20 d'octubre de 1810 reflectien l'estat de la població: «*Las calamidades que ha sufrido y se le esperan a esta villa, con ocasión de la presente guerra, deben indefectiblemente conmovier y obligar toda la humanidad, buen celo y conato de este ayuntamiento para procurar con ahinco y particular miramiento por el posible alivio de los vecinos de esta villa en sus actuales tribulaciones, sustos y perdidas*». ¹⁸

Un dels mitjans de pressió que les autoritats franceses van fer servir contra la vila de Tàrrega per tal d'aconseguir exprimir els seus recursos va ser l'arrest i empresonament de diversos caps de casa de la població (generalment, gent benestant amb capacitat econòmica), que només eren alliberats a canvi d'un rescat monetari. Aquesta pràctica va ser molt intensa l'estiu de 1810. Els primers detinguts (el juny), portats a Balaguer, van ser Francesc de Perelló, Magí Targa, Ramon Borràs, Magí Tonijoan, Ramon Vidal i Francesc Codina. A principis de setembre, van saquejar les cases dels Çanou, Viala, Borràs, Jover i altres que havien fugit. Com que la vila no va poder satisfer la totalitat de les seves exigències, s'emportaren presoners de la casa del comú Bonaventura de Sobies, Antoni Castellana, Pau Antoni Fontanet, Joan Torné, els membres del consistori que no havien fugit i altres persones de vila. Tots ells van ser amenaçats de ser deportats a França o ser penjats. Per evitar això, van haver de pagar, de la seva butxaca, la quantitat de diners que faltava.

Les penalitats de la vila de Tàrrega van continuar a finals de 1810 i durant tot el 1811. Ramon Maria de Jover, que de seguida havia pres una posició de lideratge en el govern local, va fer proclames assegurant que el consistori municipal faria tot el que pogués per tal d'alleujar les pesades càrregues que eren imposades als targarins. Així, demanà que, a més de l'esforç dels consistorials, també havien de donar exemple els que ell anomenava «*los mas visibles del pueblo*». És a dir, tots aquells prohoms de la vila que, com ja hem anat veient, havien anat prenent cada cop més protagonisme en el govern local. El desembre de 1810, es tornà a fer alistaments.

El gener de 1811, les tropes franceses van tornar a entrar a Tàrrega, però foren expulsa-

des per les espanyoles de forma temporal. Més endavant reprengueren la vila els napoleònics, que s'hi van estar en diverses ocasions durant tot l'any 1811, executant diverses persones de la població i comarca. Però a les exigències franceses s'hi van sumar les del bàndol «*patriota*», que no parava d'incomodar els targarins amb les seves demandes de provisions i diners quan els francesos abandonaven la població. A banda, es van formar noves llesves l'estiu de 1811. ¹⁹

Els conflictes amb Cervera van continuar. El febrer de 1811, els soldats procedents de la capital de la Segarra havien fet presoners dos regidors de Tàrrega fins que la vila pagués les contribucions que li demanaven, i el govern municipal hagué de pactar el seu alliberament. ²⁰

El desgavell general, la misèria i la inseguretat van anar en augment. Per això no ens han d'estranyar les continuades referències en els llibres municipals durant l'estiu de 1811 a quadrilles de gent ociosa que apareixien pels entorns de la població i que constituïen un perill clar. S'alertà a les persones més notables per difondre el compliment de la llei de forma estricta entre la resta d'habitants de Tàrrega i així evitar el pillatge i el saqueig.

El desembre de 1811, es va decidir crear una junta de prohoms a instàncies del governador del corregiment de Lleida (tot i estar ocupada la ciutat), junta que ajudaria el govern municipal. Aquesta junta era formada per Bonaventura de Sobies, Antoni Castellana, el Dr. Pau Huguet, Francesc de Perelló, el Dr. Pau Clavell, Ramon Nonat de Jover, Antoni Boladeras, Francesc Sarcós, el Dr. Francesc Galana, Tomàs Lleonart, Josep Mestres, Antoni Vidal, Joan Torné, Bartomeu Bosch i Manel Tella. A partir d'aquest moment, en les reunions de l'ajuntament o junta local sovint hi van participar formalment alguns d'aquests personatges, a banda dels regidors i altres oficis municipals. ²¹

El gener de 1812, per ordre de la Junta Superior del Principat de Catalunya, es crearen ternes per a l'extracció de nous regidors, que van exercir el càrrec a partir de la segona meitat de 1812, i es convocaren diversos caps de casa (repartits per barris) per tal que ajudessin a recaptar una nova con-

¹⁸ ACUR, FMT, *Llibre de registre 1810*, acta del 20 d'octubre de 1810.

¹⁹ J.M. SEGARRA I MALLA (2005), *Història de Tàrrega amb els seus costums i tradicions, III, Segles XVIII-XX*, Tàrrega, Ajuntament de Tàrrega, p. 75-76.

²⁰ ACUR, FMT, *Llibre de registre 1811-1812*, actes del febrer de 1811.

²¹ ACUR, FMT, *Llibre de registre 1811-1812*, actes del desembre de 1811.

tribució que demanava el governador militar del corregiment.²²

Al llarg de l'any 1812, les topades entre els militars del corregiment de Lleida, amb seu a Vilanova de Meià, i la junta local de Tàrrrega es van incrementar, tal i com havia passat amb els soldats de Cervera. Els militars coaccionaren l'ajuntament fent exhibició de força, enviant soldats armats a Tàrrrega i amenaçant de prendre presoners fins que s'haguessin pagat les contribucions per a sustentar l'exèrcit. Repetidament, l'ajuntament escrigué justificant els endarreriments a causa de la pobresa generalitzada i queixant-se de l'actuació dels soldats. Un oficial de l'exèrcit arribà a acusar el govern municipal de mantenir contactes amb els francesos per evitar pagar el que els demanava. Aquesta acusació fou rebutjada amb contundència recordant que la Junta Superior catalana ordenava que els militars havien de respectar les autoritats civils i acusant-los a ells de molestar «*algunas de las mujeres de los concejales sacándolas presas de sus casas y cometiendo otras violencias en otros sujetos de esta villa con grande alboroto del vecindario*».²³

De la seva banda, el governador francès de Lleida, Henriot, continuant amb la seva política d'implantar el terror, va fer presoneres diverses persones de la vila, entre les quals el regidor Josep Alçamora i el diputat Antoni Roca. El 19 de març, es reunia l'ajuntament per intentar alliberar els presoners.²⁴

Aquell hivern de l'any 1812, la misèria de la vila va arribar a tals extrems que el govern municipal hagué de prohibir enterrar les cavalleries mortes als camps perquè la gent més pobra, a causa de la gran fam que passava, les desenterrava per tal d'alimentar-se. Aquests actes podien portar malalties a la població i, per això, s'establí que en morir un animal s'havia d'avisar l'ajuntament i incinerar-lo.²⁵

La situació que hem explicat i l'estira-i-arronsa entre el consistori targarí i els militars, tant francesos com espanyols, va continuar durant tot l'any 1812. Els regidors, en contacte permanent amb les autoritats corregimentals i catalanes, gràcies a l'eficàcia de Ramon Maria de Jover, intentaren seguir les instruccions del bàndol «patriota»

al peu de la lletra, satisfent tot el que demanaven i aixecant noves lleves (el març, per exemple; Tàrrrega va aportar 2.000 duros en contribució i més de 1.600 lliures en part del cadastre). Tot i així, de tant en tant els francesos feien exigències a la vila i aquesta es veia obligada a acontentar-los en les seves demandes. L'estiu de 1812, van prendre possessió dels seus llocs els nous regidors (els vells finien el seu trienni), que havien estat elegits per ordre de les autoritats superiors, coincidint, d'altra banda, amb l'aprovació, aquell mateix any, de la Constitució de Cadis.

En començar l'any 1813, la situació ja no era tan crítica com havia estat entre 1810 i 1812. Les derrotes de Napoleó a Europa i les victòries de Wellington a la península havien debilitat el poder francès, i, tot i que a Catalunya els invasors encara tenien una força molt important, la pressió sobre l'Urgell va començar a disminuir. Així, doncs, el consistori targarí va poder començar a organitzar-se millor i les col·laboracions amb les autoritats militars lleidatanes es van suavitzar una mica. Per tal de negociar-hi i representar l'ajuntament en tot el necessari, es concedí poders a Ramon Maria de Jover per unanimitat. A més, aparegué el primer alcalde constitucional, l'advocat Antoni Ribera i Vallès, que primer havia estat regidor degà. D'aquesta manera, el consistori es va poder ocupar d'assumptes com l'educació dels nens de la vila, la reparació dels camins, la millora de l'hospital o la higiene de la població (ordres per netejar els carrers o prohibicions d'enterrar dins les esglésies).

El 12 de maig de 1813, va arribar a la vila un regiment d'hússars de Catalunya, que demanà allotjament i menjar per als soldats i els cavalls. Aquest cop les relacions amb els militars foren més cordials, procurant que els pobles de l'Urgell ajudessin al manteniment dels soldats. L'ajuntament va enviar els regidors Ramon Maria de Jover i Joan Torné «*para ir a cumplimentar a las señores jefes*».²⁶

Així i tot, el juliol de 1813 un oficial del regiment de Palma va enviar soldats a algunes cases benestants de la població, entre elles la de Bonaventura de Sobies i de Botatella, «*al cual a la violencia le han sacado de su cama los soldados y de orden del propio*

²² ACUR, FMT, *Llibre de registre 1811-1812*, actes del gener de 1812.

²³ ACUR, FMT, *Llibre de registre 1811-1812*, acta del 4 de febrer de 1812.

²⁴ ACUR, FMT, *Llibre de registre 1811-1812*, acta del 19 de març de 1812.

²⁵ ACUR, FMT, *Llibre de registre 1811-1812*, acta del 2 d'abril de 1812.

²⁶ ACUR, FMT, *Llibre de registre 1813*, acta del 12 de maig de 1813.

oficial le han llevado en la plaza mayor, mandándole los siguiese para Agramunt». En Sobies va protestar i digué que no podia sortir de la vila sense autorització de l'alcalde, i, en cas que ho hagués de fer, que li deixessin almenys agafar bagatges, ja que es trobaven en l'estació de la pluja (no deixa de ser curiós que parlés de pluja a l'estiu). En assabentar-se'n l'alcalde constitucional, envià els regidors Ramon Vidal i Antoni Barcons per tal que portessin els diners recollits als soldats.²⁷ Per tant, els problemes per poder pagar les contribucions de guerra no van desaparèixer.

Per intentar accontentar els militars, l'ajuntament va avisar els veïns que els morosos serien arrestats i multats, alhora que escrivia a l'intendent general de l'exèrcit demanant que pareessin les demandes, perquè *«la miseria grande de este país, atropellado por tres años continuos de los ejércitos franceses y frecuentado por nuestras tropas, impide el hacer mayores sacrificios»*.²⁸

En començar el 1814, els francesos van recular en totes les seves posicions. L'exèrcit espanyol havia posat setge a Lleida, fet que portà, de nou, soldats a la vila de Tàrraga, que havien de ser mantinguts a expenses municipals. L'ajuntament tornà a reclamar l'ajuda de la junta d'hisendats locals per tal que facilitessin la recollida d'avituallaments per als cavalls i *«juntos deliberasen lo mas oportuno para salir de tal apuro»*.²⁹ Finalment, s'acordà que *«los mas acomodados y los medianos»* avançarien la contribució, que els seria retornada quan els morosos de pagaments anteriors anessin fent efectius aquests. Per tant, les dificultats de la guerra i la pressió dels militars sobre la població encara es feien sentir clarament.

El 16 de febrer de 1814, amb la presència del degà Francesc Vergonyós i del capellà regent Francesc Picó, s'anuncià la capitulació dels exèrcits francesos de Lleida, *«los mas feroces que ha conocido en mundo»*, davant *«el invicto catalan libertador nunca debidamente alabado»* el baró d'Eroles. Finalment, la plana de l'Urgell quedava lliure dels exèrcits invasors. L'acta municipal no estalvià retrets als francesos i les seves

malvestats. Especialment, al governador baró d'Henriot, *«hombre el mas insensible a los clamores y el mas cruel que han conocido los siglos, alegrándose solamente, cual otro Nerón, cuando sacrificaba mas víctimas inocentes»*. Per tal de celebrar aquest alliberament, l'ajuntament encapçalà un solemne *Te Deum* amb la presència de tot el poble i va tornar a treure les Santes Espines, que havien estat amagades des de l'arribada dels francesos el 1810 i que ara exhibiren novament amb repic general de campanes.³⁰ El 9 d'abril, se celebrà una nova processó per celebrar la notícia que el rei Ferran VII havia retornat al regne.

Les dificultats econòmiques que s'havien acumulat durant la guerra encara es feren sentir. Sobretot, si tenim en compte el mal estat dels camps i, per tant, de l'agricultura, que era la base de l'economia targarina. El comerç també s'havia vist molt reduït i això comportà que les contribucions de guerra quedessin considerablement endarrerides, ja que molts veïns no podien pagar. Per tal de posar ordre a les finances municipals, l'ajuntament constitucional encarregà als doctors Pau Hugué i Francesc Ribera i als comerciants Nicolau Miró i Lluís Pons que revisessin els comptes municipals (especialment, els arbitris de la vila).³¹

Una de les últimes tasques importants de l'ajuntament constitucional abans de ser dissolt, va ser l'enviament de dues persones amb coneixements del territori per tal d'avaluar les terres de la «marca» de Tàrraga³² i obtenir dades per a negociar quina part de la contribució de guerra que es reclamava a Catalunya li tocava abonar a la zona de l'Urgell. Els elegits van ser Josep Ortís, de la Figuerosa, i el doctor Josep Solsona, secretari de l'ajuntament de Tàrraga. Els comissionats de l'ajuntament que s'encarregarien de firmar en nom del consistori van ser els regidors Ramon Maria de Jover i Joan Torné.³³

El 2 de setembre de 1814, es va llegir en el ple municipal l'ofici del governador de Lleida pel qual s'ordenava la restitució de l'ajuntament anterior a la guerra. I el 23 d'octubre, ja amb un nou ajuntament absolutista, es declarà sense efecte la Constitució de 1812 i

²⁷ ACUR, FMT, *Llibre de registre 1813*, acta del 16 de juliol de 1813.

²⁸ ACUR, FMT, *Llibre de registre 1813*, acta del 28 de novembre de 1813.

²⁹ ACUR, FMT, *Llibre de registre 1814*, acta del 24 de gener de 1814.

³⁰ ACUR, FMT, *Llibre de registre 1814*, acta del 16 de febrer de 1814.

³¹ ACUR, FMT, *Llibre de registre 1814*, acta del 22 de maig de 1814.

³² Una marca era una subdivisió que havien creat les juntes corregimentals i que estava formada per una població important del corregiment i la seva comarca natural.

³³ ACUR, FMT, *Llibre de registre 1814*, acta del 12 de juliol de 1814.

nul·les totes les decisions preses per les Corts. Les actes de l'ajuntament havien de ser actualitzades i la paraula «constitucional» va ser ratllada de la primera pàgina de les actes de 1814. Així, els membres de l'ajuntament que havien vist el final de la guerra deixaven la seva activitat política a causa del vergonyós decret de Ferran VII, el monarca pel qual havien lluitat tant de temps.

A tall d'anècdota, poc després de la dissolució de l'ajuntament constitucional quedà al front del consistori com a regidor degà, i amb les obligacions d'alcalde major, el qui havia estat regidor tercer abans de la guerra³⁴, Josep Puig i Mestres. D'ell se'ns diu que era «*honrado labrador pero rústico y de modales sencillos y groseros porque su vida habitual y poco trato no le han proporcionado la civilidad que para dichos cargos se requiere*». Quan Puig hagué d'organitzar les contribucions per a l'exèrcit, s'enfrontà a un oficial que, davant el comportament poc refinat del regidor, l'agredí i se l'emportà presoner a Lleida. Des de Tàrrrega es reclamà el seu retorn, al·legant que «*el regidor imbécil*» no era mala persona, tot i les rústegues maneres que exhibia.³⁵

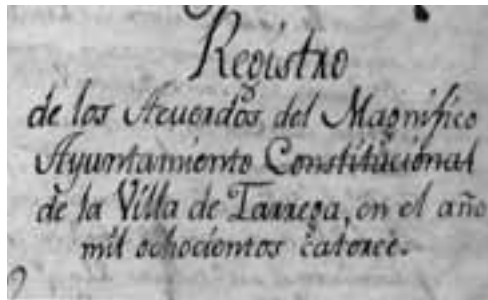
A partir d'aquest moment, començava una nova etapa en la història de la vila de Tàrrrega, marcada per els violències entre absolutistes i liberals fruit de la inestabilitat política de l'època, que s'allargà fins a la Primera Guerra Carlina de 1833-40 i bona part del segle XIX.

RAMON MARIA DE JOVER I VILA

Orígens familiars i formació acadèmica

Segons la «*Relación de los meritos, títulos, grados y ejercicios literarios del Dr. D. Ramon Maria de Jover y Vila*»,³⁶ aquest destacat membre de la família Jover havia nascut a la vila de Tàrrrega l'any 1786 i era fill del doctor en drets i ciutadà honrat de Barcelona Ramon Nonat de Jover i Miró i de Maria Josefa Vila.

El 1798, estudià gramàtica llatina i retòrica a la Universitat de Cervera. Els tres primers

Inici del registre municipal de Tàrrega l'any 1814, amb la paraula «constitucional» ratllada. ACUR, FMT, *Llibre de registre 1814.*

curiosos, lògica, física, metafísica i filosofia moral. En l'últim d'aquests cursos, defensà amb èxit unes conclusions de física i, després de superar els exàmens, obtingué, l'any 1801, el grau de batxiller «*con todos los honores y rigurosa justicia*». Els tres següents cursos els dedicà a estudiar lleis a la mateixa universitat. L'any 1804, passà un any a la Universitat d'Osca estudiant lleis i assolint el grau de batxiller, llicenciat i doctor en lleis. A continuació, estudià dret canònic i n'obtingué el grau de batxiller el 1807. Continuà estudiant «*recopilación y leyes de partidas*» a Osca fins que tornà a Cervera per cursar economia política. Finalment, després de dos anys de pràctiques, el 10 de setembre de 1808, en un període marcat per la inestabilitat política, superà l'examen que l'acreditava com a advocat. El mateix 1808, obtingué el nomenament com a promotor fiscal de les baronies de Bellpuig i Linyola i del tribunal ordinari de l'alcaldia major de la vila i partit de Tàrrrega.

Paper durant la guerra

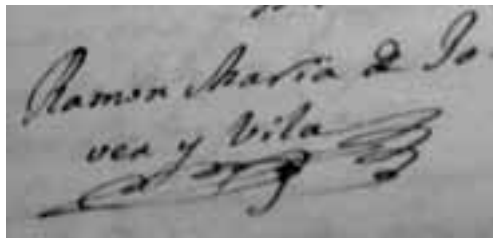
En el terreny de la política targarina i comarcal, exercí el càrrec de regidor des de l'agost de 1810 fins a mitjan 1812 i en diverses ocasions va ser regent de l'alcaldia major. Alhora, l'any 1810 fou procurador jurisdiccional de la vila d'Arbeca. El 1811 i el 1812, també exercí de batlle de Tàrrrega i de les poblacions de la seva jurisdicció (el Talladell i Altet, així com els termes d'Ofegat, Corbella, Llussa i Casablanca). A banda, i compaginant-ho amb aquests càrrecs, desenvolupà la funció d'assessor de poblacions com Verdú, Anglesola, Vilagrassa, Ciutadilla, Altet o Tornabous. Finalment, des dels pri-

³⁴ Els individus que havien ocupat els llocs de regidor degà i segon abans de la guerra, havien mort o eren absents.

³⁵ ACUR, FMT, *Llibre de registre 1814*, acta del 28 de setembre de 1814.

³⁶ ACUR, FMT, *Llibre de registre 1814*, acta del 6 de febrer de 1814. Aquest document, redactat pel propi Ramon Maria, destacava que «*sus ascendientes han poseído siempre en la misma [la vila de Tàrrrega] la mayor reputación y honor, por sus virtudes, haberes, patriotismo y otras admirables calidades*». El signaven, per tal d'avaluar-lo, els membres de l'últim ajuntament constitucional de Tàrrrega i el rector de la vila: l'alcalde Antoni Balcells, el rector Francesc de Paula Vergonyós, els regidors Joan Torné, Lluís Sendrós, Ramon Vidal, Ramon Llobera, Baptista Sabaté, el procurador síndic Anton Vidal i el secretari Josep Solsona.

Signatura de Ramon Maria de Jover i Vila.
ACUR, FMT, *Llibre de registre 1810.*

mers mesos de 1813 va ser regidor degà de la capital de l'Urgell.

Segons el document citat, Ramon Maria de Jover va demostrar en l'exercici dels diversos càrrecs que ocupà durant la guerra «*patriotismo de español*» i «*adhesión a la independencia, libertad de la nación [...] y nuevas instituciones de las Cortes*». També ressenyava la seva actitud resistent des dels primers temps del conflicte. D'aquesta manera, el gener de 1809, adherint-se a «*la insurrección y odio del pueblo contra los franceses*», encapçalà el sometent concentrat a Tàrraga, i fins poc abans de la caiguda de Lleida exercí de vocal de la Junta Corregimental. En diverses ocasions fou comissionat de Tàrraga i altres poblacions de les seves rodalies davant la Junta de Lleida, havent de fugir de casa seva juntament amb la família quan l'any 1810 els francesos van entrar a la vila urgellenca per primer cop i van saquejar la seva llar i propietats.

Després de la caiguda de la capital del Segrià, va prosseguir la seva lluita contra els invasors francesos exercint el càrrec d'auditor de guerra interí per a la comissió militar del corregiment de Lleida i va ser capturat l'agost d'aquell mateix any per ordre del governador francès Henriot. El motiu del seu empresonament al «castell» de Lleida fou que tant ell com el seu pare eren considerats «*muy adictos al gobierno español y contrarios de los franceses*». Va poder retornar a Tàrraga només després de pagar una multa, tot i que es va negar a acceptar els diversos llocs que els francesos li oferiren en la nova administració napoleònica. Després del seu alliberament, va procurar, des del seu lloc de

regidor, el cobrament de les contribucions de guerra i altres ajuts a la causa «patriòtica». En aquest sentit, els anys 1813 i 1814 s'ocupà de la circulació d'ordres, despatxos, informes i assumptes polítics del corregiment de Lleida. També va ser comissionat tant dins com fora del corregiment lleidatà i fou sol·licitat, per ordres de l'intendent del corregiment, per a dirigir la subdelegació de la intendència.³⁷

Així, doncs, hem pogut veure que l'activitat de Ramon Maria de Jover durant la Guerra del Francès fou frenètica, esdevenint, tot i la seva evident joventut, l'home clau en els assumptes polítics de la vila de Tàrraga. Fou, a més, un formidable enllaç comarcal, com a regidor de Tàrraga i procurador de moltes de les principals viles urgellenques, i lleidatà, gràcies a les diferents vinculacions amb la Junta corregimental. Aquest vincle afavorí les comunicacions entre el govern del Principat (Junta de Catalunya i capità general) i la comarca de l'Urgell durant el conflicte.

Per tots aquest factors, Ramon Maria de Jover esdevingué el més representatiu dels membres de l'ajuntament de Tàrraga i un dels més compromesos política i ideològicament. Possiblement, el més destacat, especialment si tenim en compte la seva joventut. Per això no ens ha d'estranyar que, des que entrà a formar part del consistori o junta local targarina, el seu vot i la seva opinió, en assumptes de diversa índole, resultessin decisius i que el seu parer fos sempre tingut en compte pels altres regidors (sovint, homes de major edat) i pels alcaldes majors i constitucionals de la vila.

Després del conflicte

Després de la guerra, amb el retorn de l'absolutisme de la mà de Ferran VII, Jover deixà el seu lloc al govern municipal i es dedicà a assumptes de tipus professional (fou procurador de les baronies de Bellpuig i Linyola pel duc de Sessa)³⁸ i als negocis familiars, ja que, el 1815, amb la mort del seu pare, passà a fer-se càrrec de la casa. Fou preci-

³⁷ Certament, el memorial en què Ramon Maria de Jover exposava els seus mèrits abans i durant el conflicte de 1808-1814 no pot pas considerar-se una font objectiva (tot i l'aval dels seus companys consistorials i del rector), però sí que podem assenyalar que els fets que s'hi esmenten coincideixen amb les dades que hem pogut analitzar en els llibres municipals de Tàrraga dels anys de la guerra i amb les notícies que se'ns ofereixen a: P. MOLAS (1995), «Relacions de mèrits de la família Jover i altres lleidatans», *Urtx. Revista Cultural de l'Urgell*, núm. 7, Tàrraga, p. 151-156; J.M. SEGARRA I MALLA (2005), *Història de Tàrraga amb els seus costums i tradicions, III, Segles XVIII-XX*, Tàrraga, Ajuntament de Tàrraga; J.M. PLANES (1997), *La nissaga Jover de Tàrraga. Les primeres generacions (1649-1739)*, Tàrraga, Ajuntament de Tàrraga, p. 246-248.

³⁸ E. MESTRE (1991), «Els plets de les baronies de Bellpuig i Linyola (1731-1840)», *Urtx. Revista Cultural de l'Urgell*, núm. 3, Tàrraga, p. 129-139.

sament aquest any quan començà a escriure el llibre familiar dels Jover, que aporta moltes dades interessants d'aquesta família. El 1816, es casà amb Lluïsa de Viala (germana de la seva madrastra) i en els següents anys hagué de fer front a diverses despeses (pagament de drets als germans i germanastres, alguns deutes deixats pel seu pare, etc.). Entre 1818 i 1819, però, va prendre part en els projectes del Canal d'Urgell i el 1820 era tinent coronel del batalló de Tàrraga de la Milícia Nacional.³⁹

Tot i aquestes circumstàncies negatives, a partir de 1824 començà a ampliar el patrimoni familiar de forma considerable mitjançant la compra de terra als termes de Tàrraga i localitats veïnes i de dues botigues a Verdú. Un total de més de 90 jornals de terra fins al 1848, fet que el convertí en un hisendat notable a l'Urgell. Morí després del 1848 i fou succeït pel seu fill Ramon Maria de Jover i de Viala, hisendat i polític targarí força influent. El nét d'aquest (i besnét del nostre personatge) fou Lluís Companys i Jover, president de la Generalitat republicana.⁴⁰

JOAN TORNÉ I PASQUAL

Orígens familiars, establiment a Tàrraga i activitat professional

Joan Torné era el fill gran d'Alexandre Torné, negociant de Balaguer, i de Francesca Pasqual, natural de Tàrraga, tot i que d'una família de pagesos originària de Sabadell i situada a Balaguer. S'establí a Tàrraga a principis de la dècada dels 80 del segle XVIII amb la seva mare (el seu pare degué morir a Balaguer el 1783, ja que hi féu testament).⁴¹ La mare li va fer donació en vida dels seus béns a la capital de la Noguera

amb motiu del seu casament. Molt aviat obrí una botiga de teles i el 1783 féu societat amb una companyia de Barcelona representada pel comerciant d'origen andorrà Salvador Pallerola. Torné feia d'administrador de la casa de Tàrraga. Per tant, sembla que ja des de jove es dedicà al món del comerç, negoci que potser havia après del seu pare.

El 1785 signà capítols matrimonials i es casà a Reus amb Maria Francesca Torroja i Mercader,⁴² filla de Bernat Torroja i de Porta i d'Engràcia Mercader Gil. Els Torroja eren una família de propietaris benestants (entroncats amb els Porta, ciutadans honrats de Barcelona que vivien al poble d'Almóster) documentats a Reus des del segle XIV, que també comerciaven amb aiguardent. El seu avi matern, Rafel Mercader, era un dels fabricants i comerciants d'aiguardent i teixits més actius de la capital del Baix Camp, el qual havia deixat la seva quantiosa herència a parts iguals entre les seves filles. El seu oncle, Pau Torroja de Porta era botiguer de teles amb negoci obert a la plaça Mercadal de Reus. Aquesta activitat comercial fou continuada també per Pau Torroja i Mercader,⁴³ hisendat i comerciant, germà de Maria Francesca. Aquest important personatge de la capital del Baix Camp exercia de procurador de la seva germana a Reus, on administrava els béns heretats d'una germana de la seva mare de la qual era pubilla.

Establerts a la capital de l'Urgell, Joan Torné i la seva muller Maria Francesca Torroja es van dedicar amb èxit al seu negoci de teixits amb casa i botiga oberta al carrer d'Agoders, prop de l'antic casal dels Grimau que va ser comprat per la família de notaris Terés a principis del segle XIX.⁴⁴ En esclatar la guerra el 1808, era un home de mitjana edat, ja que

³⁹ J.M. PLANES (1997), *La nissaga Jover de Tàrraga. Les primeres generacions (1649-1739)*, Tàrraga, Ajuntament de Tàrraga, p. 247.

⁴⁰ J.M. PLANES (1997), *La nissaga Jover de Tàrraga. Les primeres generacions (1649-1739)*, Tàrraga, Ajuntament de Tàrraga, p. 248-252.

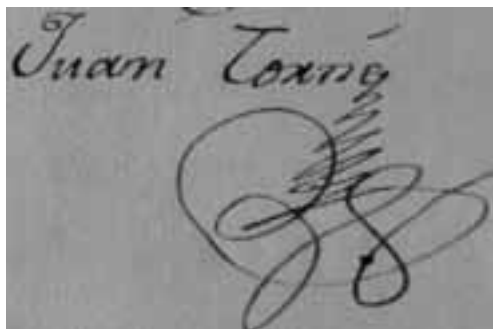
⁴¹ ACN (Arxiu Comarcal de la Noguera), FNB (Fons Notarial de Balaguer), notari Bonaventura Sociats i Mata, testament d'Alexandre Torné i Llach el 8 d'agost de 1783.

⁴² AHT (Arxiu Històric de Tarragona), FNR (Fons Notarial de Reus), notari Francisco Peres, capítols matrimonials pactats entre Joan Torné i Maria Francesca Torroja el 9 d'octubre de 1785.

⁴³ Aquest personatge ha estat poc estudiat, tot i que en podem trobar referències a: J.M. RECASENS I COMES (1973), *L'administració Suchet a les comarques tarragonines*, Barcelona, Rafel Dalmau. Pau Torroja i Mercader, home d'idees il·lustrades i fervent admirador de Napoleó i l'imperi francès, al qual veia com un model modernitzador per al país, fou administrador del béns nacionals francesos al *Domaine* de Reus. Després de l'ocupació de Tarragona va esdevenir l'home de confiança del mariscal Suchet (a qui visitava sovint a València), exercint una tasca de denúncia de la corrupció de l'administració francesa molt eficient. A més, va ser capaç d'aglutinar entorn seu un grup molt actiu de comerciants reusencs. Aquest fet contrasta amb el posicionament més proper al bàndol «patriota» de Joan Torné. En ser aprovada la Constitució de Cadis, un cosí de Maria Francesca i Pau, que a més era confident i home de confiança d'aquest a l'ajuntament de Reus, anomenat Josep Guardià, fou elegit primer alcalde constitucional de la població del Baix Camp.

⁴⁴ G. GONZALVO I BOU, M.A. FARRÉ I TARGA (1994), "Una destacada família de la Tàrraga de l'Antic Règim: els Terés", *Uetx. Revista Cultural de l'Urgell*, núm. 6, Tàrraga, p. 95-111.

**Signatura de
Joan Torné i Pasqual.**
ACUR, FMT, *Llibre de
registre 1809.*

degué néixer amb posterioritat a 1747, quan els seus pares firmaren capítols matrimonials.⁴⁵ Havia assolit una posició benestant i cert reconeixement en la societat targarina de l'època, tal i com ho demostra el fet que fos prior de la congregació dels Dolors de la vila de Tàrraga el 1808.⁴⁶

Paper durant la guerra

Pel que fa a l'àmbit de la política local, i potser a causa del prestigi personal adquirit amb els anys, en esclatar el conflicte, i a mesura que anava quedant progressivament desprestigiada una part del grup dirigent anterior a la guerra (que era vist com a responsable de la invasió francesa, a la qual no havia ofert resistència), Torné fou elegit síndic personer del comú. Exercí el càrrec en els primers temps del conflicte, fins al 1809, quan encara la guerra no havia arribat a Tàrraga. Tan aviat com pogué, hi renuncià.⁴⁷

El 1810, amb l'entrada dels francesos a la vila, Torné tot i que ja no era síndic, sí que va ser cridat per l'ajuntament en qualitat de «prohom» i fou l'encarregat de reunir una part de la contribució que els francesos demanaren. Més endavant, tot i no formar part del consistori local, va ser requerit en diverses ocasions, juntament amb altres notables

targarins, per tal de mantenir la moral entre els habitants de la població i ajudar en les feixugues tasques que havia d'emprendre l'ajuntament. En aquest sentit, quan a finals de 1811 es creà una junta de prohoms per ajudar l'ajuntament, ell en formà part.

De la mateixa manera que altres persones vinculades a l'ajuntament o hisendats locals com Bonaventura de Sobies o el destacat Ramon Maria de Jover, va ser empresonat a Lleida pels francesos i alliberat només després de pagar un rescat. En alguna ocasió, també va ser enviat pel consistori, amb Ramon Maria de Jover, per tal de negociar amb la Junta corregimental de Lleida (establerta a Vilanova de Meià en ésser foragitada pels francesos de la capital del Segrià el 1810) les carregoses contribucions de guerra que tant aquesta com la de Cervera exigien, amb amenaces i segrestos inclosos, als habitants de Tàrraga.

El 1811, va ser proposat a la terna de regidor degà, però no fou elegit. El 1812, ho va ser a la de regidor tercer i finalment prengué possessió del càrrec. L'exercí de forma efectiva durant la segona meitat de 1812, 1813 i part de 1814, fins a la restauració de Ferran VII i la derogació de la Constitució de Cadis.

Després del conflicte

Després de la guerra, Torné retornà a les seves activitats comercials, però hagué de patir diversos conflictes importants. Especialment, amb Lluís Pons, el seu gendre, casat amb la seva filla Engràcia i originari de Bellpuig, que era soci del negoci i li disputava el control dels llibres de comptes de la botiga.⁴⁸ A més, hagué d'enfrontar-se en un plet al Tribunal de Comerç de Barcelona el 1816, amb Salvador Pallerola, que havia estat soci seu fins al 1802;⁴⁹ aquest li reclamava els comptes de la seu de

⁴⁵ ACN, FNB, notari Josep Pla i Pasqual, capítols matrimonials pactats entre Alexandre Torné i Francesca Pasqual el 27 de febrer de 1747.

⁴⁶ ACUR, FMT, *Llibre de registre 1806-1808*, carta a l'ajuntament del 8 d'abril de 1808 per tal de demanar permís per ampliar la capella de Nostra Senyora dels Dolors en un terreny buit.

⁴⁷ En la primera lleva que es feu a la vila per formar un batalló de sometent el 1809, hi consta un sergent primer, Joan Torné, que possiblement era el seu fill, ja que per qüestions d'edat no sembla que es tractés del nostre personatge.

⁴⁸ Lluís Pons i Castellà, nascut a Bellpuig el 1786, era fill únic de Silvestre Pons, pagès de Bellpuig, i de Rosa Castellà, d'una família de fusters de Tàrraga. El seu pare era un pagès benestant que havia estat regidor de Bellpuig, però morí el 1789 amb 70 anys, deixant el seu fill de 2 anys, fruit del segon matrimoni. La mare de Lluís morí al cap de pocs anys quedant orfe. Els seus parents targarins (un germà de la seva mare i un cosí) li feren de procuradors i administraren els seus béns a Bellpuig (casa i terres del seu pare). Ell acabà essent botiguer a Valls. El 1809, però, era a Bellpuig i hi entregava unes últimes voluntats (possiblement perquè va ser allistat per a la guerra). El 1813, essent comerciant, signà capítols matrimonials amb Engràcia Torné, filla del Joan, que aportà un notable dot (en diners, joies i roba de qualitat), tot i els terribles estralls de la guerra en territori urgellenc. En aquest mateix any, Pons residia a Tàrraga i fou encarregat pel consistori de revisar els comptes de l'ajuntament. Després de la mort de Joan Torné i Francesca Torroja, s'establí, juntament amb la seva esposa i fills, a Bellpuig, on continuà essent comerciant de teles, escrivent i propietari.

⁴⁹ ACA (Arxiu de la Corona d'Aragó), Tribunal de Comerç, C- 927.

Tàrrega, que ell gestionava. Joan morí el 1817;⁵⁰ la seva esposa Francesca, el 1818. El seu fill Joan heretà la casa del carrer d'Ago-ders de Tàrrega i es casà amb Antònia Girona, filla del comerciant Antoni Girona. Residí uns anys a la casa del seus pares, exercí de mestre de Tàrrega i va ser regidor durant el Trienni Liberal, tot i que finalment es va establir a Lleida, deixant per sempre la capital de l'Urgell. L'altra filla, Maria Francesca, anà a viure a Barcelona, ciutat del seu marit, l'oficial de la Reial Intendència del Principat de Catalunya Andreu Balaguer. Així, doncs, la família Torné va deixar Tàrrega, tot i conservar-hi algunes propietats fins a mitjan segle XIX, moment en què els seus descendents es vengueren el que quedava.

Annex I. Membres del govern municipal de Tàrrega entre 1808 i 1814⁵¹

Membres de l'últim ajuntament borbònic anterior a la guerra

Alcalde Major: Josep de Capdevila
Regidors: Ramon Vila, Josep Castelló (pagès),

Josep Puig i Mestres (pagès), Tomàs Lleonart, Antoni Pont (pagès), Agustí Gené (pagès).
Procurador síndic: Josep Renyé (metge).
Síndic personer: Dr. Ramon Graells.
Diputats: Antoni Ribera (advocat), Dr. Josep Solsona (farmacèutic).

Membres del consistori de Tàrrega el 30 d'octubre de 1808

Regidors: Ramon Vila, Josep Castelló (pagès), Tomàs Lleonart, Antoni Pont (pagès), Agustí Gené (sabater).
Procurador síndic: Josep Renyé (metge).
Síndic personer: Joan Torné (botiguer de teles i comerciant).
Diputats: Dr. Josep Solsona (farmacèutic), Pau Antoni Fontanet (argenter).

Membres del consistori de Tàrrega a finals de 1809

Regidors: Dr. Josep d'Alçamora, Dr. Joan Subirà, Francesc Sarcós i de Miquel (cirurgià), Antoni Pont (pagès), Marià Torres (pagès).
Diputats: Dr. Bonaventura de Viala (notari), Pau Antoni Fontanet (argenter).

Façana de l'Ajuntament de Tàrrega
a principis del segle XX.
Foto: Angel Toldrà Viazó.
Arxiu Fotogràfic Comarcal de l'Urgell.
AHCT.

⁵⁰ ACSG (Arxiu Comarcal de la Segarra), FNT (Fons Notarial de Tàrrega), notari Marià Terés i Pasqual, testament de Joan Torné el 24 de gener de 1817. Foren marmessors: Maria Francesca Torroja, muller; Joan Torné, fill; Lluís Pons, gendre; Andreu Balaguer, gendre; Pere Pla, cunyat (comerciant de Reus), i Francesc de Paula Vergonyós, prevere i degà de Tàrrega.

⁵¹ ACUR, FMT, llibres d'actes municipals de Tàrrega entre 1808 i 1814. A alguns dels personatges no els hem pogut classificar segons categoria socio-professional per manca de dades.

Procurador síndic: Josep Antoni Isanda (cerer).
Síndic personer: Josep Ollé (escrivent).

Membres del consistori de Tàrrega a finals de 1810

Alcalde Major: Josep Anglasell (substituint uns mesos pel Dr. Josep Picó).
Regidors: Ramon Maria de Jover (advocat), Dr. Joan Sobirà, Antoni Boladeras (botiguer de teles), Antoni Pont (pagès), Marià Torres (pagès).
Diputats: Pau Antoni Fontanet (argenter), Bonaventura de Viala (notari).
Procurador síndic: Josep Antoni Isanda (cerer).
Síndic personer: Bru Fontanet (argenter).

Membres del consistori de Tàrrega a finals de 1811

Regidors: Josep d'Alçamora, Ramon Maria de Jover (regent de l'alcaldia major i advocat), Dr. Joan Subirà, Antoni Boladeras (botiguer de teles), Antoni Pont (pagès), Marià Torres (pagès).
Diputat: Antoni Roca (advocat).
Procurador síndic: Josep Antoni Isanda (cerer).
Síndic personer: Bru Fontanet (argenter).

Membres del consistori de Tàrrega a finals de 1812

Regidors: Antoni Ribera i Vallés (advocat), Ramon Vidal (botiguer de teles), Joan Torné (botiguer de teles i comerciant), Ramon Graells (pagès), Bernat Faget, Antoni Barcons (pagès).
Diputat: Antoni Martí (confiter).
Síndic personer: Joan Baptista Cornador.

Membres del consistori de Tàrrega a finals de 1813

Alcalde constitucional: Antoni Ribera i Vallés (advocat).
Regidors: Ramon Maria de Jover (advocat), Ramon Vidal (botiguer de teles), Joan Torné (botiguer de teles i comerciant), Antoni Barcons (pagès), Antoni Martí (confiter).
Procurador síndic: Ramon Puig (comerciant).

Membres de l'últim ajuntament constitucional de Tàrrega el 1814

Alcalde constitucional: Antoni Balcells (pagès i tinent de miquelets).
Regidors: Ramon Maria de Jover (advocat), Ramon Vidal (botiguer de teles), Joan Torné (botiguer de teles i comerciant), Lluís Sendrós (serraller), Ramon Llobera i Graells (pagès), Baptista Sabaté (hostaler).
Procurador síndic: Antoni Vidal.